

УДК 811.401:410

Бацевич Ф. С.

ЧЕННЕЛІНГ-ТЕКСТИ: СПРОБА ТИПОЛОГІЇ ТА ПРАГМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Статтю присвячено дослідженню типології сучасних ченнелінг-текстів, за якими стоять відповідні дискурси. Окремі аспекти організації одного з типів текстів, що синтезує функціонально-комунікативні ознаки ченнелінгу, художньо-белетристичного і публіцистичного стилів розглянуто на прикладі історіософського твору російського письменника Даниїла Андреева «Троянда Світу».

Ключові слова: дискурс, текст, ченнелінг-текст, ченнелер, модус, модальність.

У сучасному інформаційному просторі активувалась значна кількість повідомлень (у широкому сенсі слова), формальна і змістова структура яких складно ідентифікується і перебуває на перетині низки дискурсів (текстів), поєднуючи різні дискурсивно-текстові характеристики. Серед таких текстів і дискурсів помітне місце посідають так звані ченнелінги (ченнелінг-тексти, ченнелінг-дискурси) – різного характеру інформаційні повідомлення вищих небесних сил та космічних сутностей, які опікуються земними справами людей. Ці повідомлення передаються (трансляються) «звичайним» людям за посередництвом медіумів-ченнелерів, що перебувають у спеціальних (змінених) станах свідомості. Такий тип повідомлень В. І. Грушецький образно назвав «небо про землю» [12]. Одними з найбільш поширених ченнелінгів є тексти під загальною назвою «Крайон», ченнелером (автором-транслятором) яких є відомий письменник Лі Керрол [11], численні твори різних «Командорів Всесвіту», теософські праці Олени Блаватської, зокрема «Тасмна доктрина», «Розвінчана Ізина», «Кармічні видіння» [5; 6; 7], повість Річарда Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон» [3], знамениті твори Карлоса Кастанеди під загальною назвою «Вчення дона Хуана» [9] (особливо перші три томи), історіософська теодицея Даниїла Андреева «Троянда Світу» та деякі інші.

© Бацевич Ф. С., 2014

Дослідження подібних текстів і дискурсів – актуальна проблема як в аспекті встановлення загальної типології повідомлень, які обслуговують суспільство загалом, його окремі спільноти і особистостей, так і в плані виявлення мовних і позамовних чинників, їх функціонування в сучасному поліінформаційному просторі.

Сучасні ченнелінг-тексти мають своїми попередниками твори релігійних містиків, видатних візіонерів минулого: неоплатоніків, Псевдо-Діонісія Ареопігита, Мейстера Екгарта, Еммануїла Сведенборга та інших, містичні практики низки релігійних учень християнства (зокрема ісихазму) і Сходу (буддизм, дзен-буддизм, ламаїзм, зороастризм, синтоїзм), мезоамериканський нагуалізм, художні твори містично налаштованих письменників (Данте, Гете, К'єркегор) та деякі інші. Одним із найважливіших джерел сучасних ченнелінгів слід уважати тексти Священного Письма: Веди, Коран, Біблію. Актуалізація ченнелінг-текстів у ХХ – на початку ХХІ ст. викликана сукупністю причин, серед яких не останнє місце посідає загальний скептицизм щодо офіційних учень і наукових концепцій, пошук найвищих ідеалів звичного, буденного існування людини, незвичність змісту і форми цих творів, інтерес до осіб їх творців та багато інших.

Типологію ченнелінг-текстів досі не створено. Зрозуміло лише одне: ці тексти достатньо

різноманітні, а їхній змістовно-зображальний потенціал помітно коливається від виразного повчально-публіцистичного характеру (тексти Керрола) без особливого вживання художньо-белетристичних засобів утілення ченнелінг-інформації до текстів із значним художньо-белетристичним, а в деяких випадках і публіцистичним струменем (твори О. Блаватської, Р. Баха, Д. Андреєва та інших авторів). У пропонованій статті здійснюється спроба попередньої типології найбільш популярних (на думку автора) ченнелінг-текстів кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Спостереження над функціонально-комунікативною, стильовою і стилістичною організацією низки ченнелінг-текстів як реального втілення відповідних дискурсів дозволяє виділити як мінімум три їх різновиди (типи):

1) власне ченнелінги як винятково інформативно-ділові, повчальні повідомлення Вищих Космічних Сил, Командорів Всесвіту, передані за посередництвом ченнелера, який перебуває у зміненому стані свідомості;

2) художні ченнелінги, в яких інформація Вищих Космічних Сил подається ченнелером переважно в художньо-образній формі;

3) ченнелінги, які поєднують ділове, повчальне повідомлення, а також повідомлення в художньо-белетристичній і / або публіцистичній формі.

До першого типу повідомлень перш за все потрібно зарахувати твори Лі Керрола, об'єднані спільною назвою «Крайон». Ось, для прикладу, як одна з вищих космічних сутностей на ім'я Крайон говорить про себе:

«Я – Крайон, мастер магнетизма. Моя работа обеспечивает глубокое понимание человеческой биологической психики, поскольку мои магнетические корректировки взаимосвязаны с функционированием вашего сознания в период пребывания на Земле. Кроме того, мне известны ваши прошлые и будущие окна благоприятных возможностей. <...> Для вас пришло время осознать значение Земли в вашей жизни» [11, с. 101].

Тексти цього типу повідомлень часто бувають трансльовані методом так званого «автоматичного письма», тобто, фактично, без участі ментальної діяльності ченнелера, який виконує функцію того, хто чує і все без власного аналізу передає людям.

Другий тип повідомлень утілений у художньо-белетристичну форму з усіма її ознаками: образністю, символічністю, вживанням різноманітних тропів і фігур тощо. Для прикладу розглянемо фрагмент художнього нарративу з повісті Р. Баха «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон»:

«Джонатан открыл глаза. Они вдвоем со Старейшим стояли на совершенно незнакомом берегу. И рядом с ними не было никого. Деревья подступали к самой кромке воды, а над ними сияли два желтых солнца.

Джонатан был поражен:

– Где это мы?

На Старейшего смена обстановки, похоже, не произвела равным счетом никакого впечатления. Он ответил как бы между прочим:

– По всей видимости, на какой-то планете, а вместо Солнца – двойная звезда» [3, с. 69–70].

Типовим різновидом текстів, які поєднують власне ченнелінг у формі художньо-белетристичного і публіцистичного викладу, є, безумовно, історіософська теодицея Даниїла Андреєва «Троянда Світу». Ось як, для прикладу, розповідає автор про одну зі своїх зустрічей з Непізнаним у момент раптового просвітлення:

«Торжественно и бесшумно в поток, струившийся сквозь меня, вливалось все, что было на земле, и все, что могло быть на небе. В блаженстве, едва переносимом для человеческого сердца, я чувствовал так, будто стройные сферы, медлительно вращаясь, плыли во всемирном хороводе, но сквозь меня; и все, что я мог помыслить или вообразить, охватывалось ликующим единством. Эти древние леса и прозрачные реки, люди, спящие у костров... утренние города и шумные улицы, храмы со священными изображениями, моря, неустанно покачивающиеся, и степи с колышущейся травой – действительно все было во мне той ночью, и я был во всем» [1, с. 112].

Маючи на увазі невивченість специфіки мови і функціонально-комунікативної організації ченнелінг-текстів і відповідних дискурсів, далі розглянемо деякі функціонально-комунікативні особливості «Троянди Світу» Д. Андреєва, пов'язані з її змістовою характеристикою, моделлю автора (адресанта), модулями сприйняття світу і модальним їх утіленням у тексті. Зупинимось також на міркуваннях автора стосовно специфіки мови викладу в ченнелінг-повідомленнях. Зазначимо, що окремі мовленнєво-жанрові риси ченнелінг-текстів розглянуто у статтях [4; 13].

Достатньо помітно змістова частина аналізованого твору членується на: 1) роздуми автора щодо політичного, економічного, культурного, духовного стану сучасного йому (30–50-ті роки ХХ ст.) світу, тих загроз, які очікує людина в цьому незбалансованому й небезпечному світі; 2) ментально-духовні подорожі іншими світами під керівництвом Вищих Космічних Сил і

3) витлумачення змісту отриманого в цих подорожах перцептивного і духовного досвіду для кожної людини і світу в цілому. При цьому автор зазначає, що під час шести основних видінь у період з 1921 по 1949 рік він пережив три важливі стадії магічного переходу: 1) осяяння, яке тривало хвилини або години, 2) споглядання, яке могло тривати тижні й місяці й 3) осмислення, яке було розтягнуте в часі на роки.

Згадані частини твору мислителя-візійнера мають свої модусні й модальні особливості текстового втілення. Як уже зазначалось, однією з найважливіших функціонально-комунікативних ознак аналізованого твору є його надзвичайно потужний художньо-белетристичний струмінь. Сам Д. Андреев зазначає, що найважливіше завдання свого життя – поділитися власним досвідом бачення картин історичних і метаісторичних процесів і перспектив – він намагався і намагається «виконувати у формах словесного мистецтва, у художній прозі й поезії» [1, с. 7–8], однак грандіозний задум, який ним рухає при написанні цієї книги, вимагає від нього інших, значно більш синтетичних форм [1, с. 8].

У тій частині твору, де автор пише про сучасний йому стан суспільства, необхідність створення й етапи формування «Ліги перетворення сутності держав» як першого етапу створення Федерації держав і етичної інстанції над ними і, відповідно, формування Троянди Світу, достатньо чітко виявляється модус сприйняття зображуваного як «потенційного реального»:

«...никакие усилия разума, никакое воображение или интуиция не способны нарисовать опасностей грядущего, которые не были бы связаны, так или иначе, с одной из двух основных: с опасностью физического уничтожения человечества вследствие войны и опасностью его гибели духовной вследствие абсолютной всемирной тирании» [1, с. 6].

У цих частинах твору домінує модальність необхідності, бажаності; автор постає певною мірою моралістом, людиною, яка здатна пояснити стан суспільства й аргументувати необхідність його кардинальної політичної і морально-духовної перебудови. Ці пояснення й аргументи не лише логічні, а значною мірою емоційно-поетичні, а місцями емоційно-публіцистичні в душі дискусій того часу:

«О, конечно найдется немало людей, которые станут утверждать, будто методика Лиги – непрактична и нереальна. Ах уж мне эти поборники политического реализма! Нет безнравственности, нет социальной гнусности, которая не прикрывалась бы этим жалким фиговым

листом. Нет груза более мертвенного, более приземляющего, чем толки о политическом реализме как противовесе всему вдохновенному, всему духовному» [1, с. 16].

Описуючи побачене й осмислене під час ментально-духовних подорожей іншими світами, автор постає як «самостійний» ченнелер, тобто особа, яка, накопичивши потрібну кількість духовної енергії, змогла «проникнути» в інші світи, які оточують «наш», «звичайний» світ, провела там певний час, оглядаючи і осмислюючи його під керівництвом вищої духовної істоти (істот), і, повернувшись у «наш» світ, розповідає про побачене, відчуте, осмислене [4]. У цих частинах тексту автор виконує комунікативну роль свідка-наратора, людини, яка має достатній і переконливий досвід перебування в інших світах, безпосереднього контакту з його реаліями, специфічними сутностями, в них наявними, тощо.

Опис світу в цих частинах тексту представлений в аспекті модусу «наявної ірреальної (стосовно цього світу) дійсності». Однак сутність цієї реальності закрыта від «звичайних» людей «завісою», оскільки вони (звичайні люди) не мають достатнього досвіду, можливості чи внутрішньої енергії «виходу» в ці світи, їх осмислення; тут потрібен спеціальний містичний (або енергетичний, за К. Кастанедою) досвід входження в спеціальні змінені стани свідомості, які дозволяють проникнути людині за цю «завісу». Реалії цих світів коментуються, роз'яснюються ченнелеру вищими духовними сутностями з тією повнотою й адекватністю, яку дозволяють ментальні можливості сучасних людей і зображальний потенціал живих ідіоетнічних мов; найчастіше все ж, як казав дон Хуан своєму учневі К. Кастанеді, «це лише недосконалий спосіб говорити про невимовне» [9, Т. 5, с. 324]. Міркування щодо недосконалості зображувальних можливостей живих природних мов адекватно відтворювати реалії інших світів, передавати відчуття того, хто ці світи відвідав, – фактично, універсалія ченнелінг-текстів, дискурсів (текстів) містичного та езотеричного характеру. Зокрема, автор «Троянди Світу» зазначає:

«Пытаюсь выразить словами переживания, подобные этому (имеющие место в иных мирах. – Ф. Б.), видишь отчетливее, чем когда бы то ни было, нищету языка. Сколько раз пытался я средствами поэзии и художественной прозы передать другим то, что совершилось со мною. И знаю, что любая моя попытка, в том числе и вот эта, никогда не даст понять другому человеку ни истинного значения этого

события моей жизни, ни масштабов его, ни глубины» [1, с. 112–113].

Д. Андреев так описує спілкування з вищими сутностями інших світів:

«Видел ли я их во время этих встреч? Разговаривали ли они со мной? Да. Слышал ли я их слова? И да, и нет. Я слышал, но не физическим слухом. Как будто они говорили откуда-то из глубины моего сердца. Многие слова их, особенно новые для меня названия различных слоев Шаданакара и иерархий, я повторял перед ними, стараясь наиболее близко передать их звуками физической речи, и спрашивал: правильно ли?.. Многие из этих нездешних слов, произнесенных великими братьями, сопровождались явлениями световыми, но это не был физический свет... Иногда это были уже совсем не слова в нашем смысле, а как бы целые аккорды фонетических созвучий и значений. Такие слова перенести на наш язык было нельзя совсем, приходилось брать из всех значений – одно, из всех согласованно звучащих слогов – один. Но беседы заключались не в отдельных словах, а в вопросах и ответах, в целых фразах, выражавших весьма сложные идеи. <...> Скорее даже это были не фразы, а чистые мысли, передававшиеся мне непосредственно, помимо слов» [1, с. 99].

Світи ченнелінг-текстів (або світи нагуалю (термін К. Кастанеди) населені специфічними сутностями, наповнені об'єктами, які не мають відповідників у звичному житті на «острові тоналю» (термін К. Кастанеди), тобто у реальному фізичному житті людини. Однак через те, що про них потрібно якимсь чином говорити, вони повинні бути означені референційними механізмами ідіотетичної людської мови; з цією метою вищі духовні сутності добирають певні елементи людських мов, іноді суттєво їх трансформуючи. Звідси наявність «дивних» слів (власних імен, предикатів), уживання звичних слів у незвичних контекстах тощо. Ось лише деякі назви сутностей і об'єктів із «Троянди Світу»: *агга, брамфатура, Аримойя, Шаданакар, затоміс, уїцраор, стіхіаль, Сальватерра, егрегор, Жругр* та ін. Ця специфіка ченнелінг-текстів деякими дослідниками не враховується, іноді навіть витлумачується як схильність автора до сектантства і схоластики (див., наприклад, саме таке судження А. Кураєва про «Троянду Світу» Д. Андреева [10]). Нам значно ближча думка, що світи, які зображає Д. Андреев, були для нього не менш реальними, ніж світ щоденний, а тому всі ці незвичні слова й імена «не сприймаються як насилля над мовою; вони живуть, дихають, і свідомість (читача) приймає їх» [8, с. 178]. Можна

говорити про те, що модус побудови і сприйняття ченнелінг-тексту ґрунтується на вірі, оскільки цей текст вимагає віри читача в те, про що йдеться в повідомленнях; текстова ж їх модальність – максимально об'єктивована; в них нереальне з позицій «цього світу» (точніше, «космічно-містичне») зображається як реальне, але не для всіх, а лише для обраних, «медіумів-нараторів», які передають сприйняте ними знання іншим, «не обраним», «звичайним», «пересічним» людям. Інакше кажучи, пізнання світу ченнелінг-тексту – когнітивно-емоційне; він «перекладений» вищою духовною сутністю або ченнелером «звичайній» людині засобами звичної для неї ідіотетичної мови; мова ж, якою відбувається спілкування з вищими сутностями інших світів, відрізняється від людської. Наведемо фрагмент тексту, в якому йдеться про спосіб спілкування сутностей в інших світах:

«В каждом затомисе господствует преображенный язык соответствующей страны Энрофа, здесь это не только звуко-, но и свето-язык. <...> Общий язык затомисов принято называть языком Синклита Мира... знает такие формы общения, какие не имеют ничего общего с какими бы то ни было звуковыми языками» [1, с. 163].

У тих частинах тексту, в яких автор розмірковує над пережитим під час духовних подорожей іншими світами, він постає як вражений спостерігач-наратор, свідок «ірреальної реальності», людина, яка намагається осмислити пережите і в максимально зрозумілій та концентрованій формі донести це до зацікавленого читача.

Отже, тексти, які мають низку ознак ченнелінг-повідомлень, можуть суттєво відрізнитися у межах цього типу інформаційних потоків, що дає право говорити про їх міждискурсивний характер. Часто вони поєднують ознаки ченнелінгу, філософського й публіцистичного трактату, фантастичної оповіді, видіння, художнього роману та деяких інших. Однак попри те, що подібні тексти можуть бути написані белетризованою мовою, насичені яскравими образами, вони досить помітно відрізняються від художніх текстів (дискурсів) низкою комунікативних мовленнєво-жанрових ознак: модусами сприйняття світу й модальностями його представлення, моделями адресанта й адресата, текстовою ретроспекцією і проспекцією, сюжетним змістом зі своїми неповторними комунікативними смислами, риторичними (стилістичними) засобами і прийомами. Лінгвістична традиція аналізу художніх текстів має значну історію, традиції, напрями, школи, методи, методики і прийоми

аналізу; дослідження ж ченнелінг-текстів лише розпочинається. І тут, на нашу думку, філологів чекають цікаві відкриття, оскільки ці тексти пов'язані з проблемою «мовлення про невимовне», а сама процедура лінгвістичного аналізу

передбачає «вторгнення» в ще не пізнаний світ «підпорогового», у таємничий світ змінених станів свідомості неординарних мислителів-візіонерів, художників слова, зокрема таких, як Даниїл Андреев.

Список літератури

1. Андреев Д. Роза Мира / Д. Андреев. – М. : Эксмо, 2008. – 800 с.
2. Андреева А. Необходимые пояснения / А. Андреева, Б. Чуков // Новый мир. – 1989. – № 2. – С. 192–194.
3. Бах Р. Чайка Джонатан Ливингстон ; пер. с англ. / Р. Бах. – М. : София, 2009. – 128 с.
4. Бацевич Ф. С. Художній текст VS ченнелінг-текст: виявлення мовленнєво-жанрової специфіки / Ф. С. Бацевич // Лінгвістичні дослідження : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2009. – Вип. 27. – С. 103–111.
5. Блаватская Е. П. Кармические видения / Е. П. Блаватская. – М. : АСТ; Транзиткнига, 2004. – 537 с.
6. Блаватская Е. П. Тайная доктрина / Е. П. Блаватская. – М. : Эксмо, Харьков : Фолио, 2008. – Т. 1. – 880 с. ; Т. 2. – 944 с. ; Т. 3 – 752 с.
7. Блаватская Е. П. Разоблаченная Изида / Е. П. Блаватская. – М. : Эксмо, 2008. – Т. 1. – 832 с.; Т. 2. – 832 с.
8. Джимбинов С. Русский Сведенборг / С. Джимбинов // Новый мир. – 1989. – № 2. – С. 176–179.
9. Кастанеда К. Учение дона Хуана : в 11 т. / К. Кастанеда. – К. : София, 1992–1999.
10. Кураев А. Как относится к «Розе Мира» [Електронний ресурс] / А. Кураев // Библион : православная библиотека. – Режим доступа: http://biblion.realin.ru/text/13_Diakon_Andrej_Kuraev/Roza_mira.doc. – Назва з екрана.
11. Кэрролл Ли. Крайон. Последние времена / Ли Кэрролл. – М. : София, 2006. – 176 с.
12. Небо о земле / Сост. и обраб. текста В. И. Грушецкий. – М. : Эддар, 2001. – 304 с.
13. Петрик Т. Модель каналу комунікації у ченнелінг-дискурсі / Т. Петрик // Людина. Комп'ютер. Комунікація : [зб. наук. праць] / За ред. Ф. Бацевича. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – С. 82–83.

F. Batsevich

CHANNELING TEXTS: AN ATTEMPT AT TYPOLOGY AND PRAGMATIC ANALYSIS

The article is devoted to the research of the typology of modern channeling texts that exemplify corresponding discourses. Particular aspects of organizing a type of texts that synthesizes functional-communicative features of channeling belles lettres, and publicist styles are analyzed using the material of a historiosophic work "Rose of the World" by a Russian writer Daniil Andreyev.

Keywords: discourse, text, channeling text, channeler, modus, modality.

Матеріал надійшов 18.10.2013